

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ 1-23752(4)

**NUTARIMAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS TARNYBOS ĮSTATYMO NR. VIII-
1316 2, 21 STRAIPSNIŲ IR 1 PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
NR. XIVP- 353**

Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2021 m. kovo 31 d. sprendimo Nr. SV-S-73 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1.4 papunktį, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 2, 21 straipsnių ir 1 priedo pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIVP-353 (toliau – Įstatymo projektas), tačiau pasiūlyti Lietuvos Respublikos Seimui jį tobulinti, atsižvelgiant į šias pastabas ir pasiūlymus:

1.1. Įstatymo projekto 1 straipsnio 1 dalyje keičiamo Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 6¹ dalyje siūloma nustatyti, kad Lietuvos Respublikos prekybos atstovybę steigia Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. Keičiamo Valstybės tarnybos įstatymo 1 straipsnyje yra apibrėžta šio įstatymo paskirtis – nustatyti pagrindinius valstybės tarnybos principus, valstybės tarnautojo teises ir pareigas, atsakomybę, darbo užmokestį, socialines ir kitas garantijas, valstybės tarnybos valdymo teisinius pagrindus. Su valstybės tarnyba nesusijusių institucijų (Lietuvos Respublikos prekybos atstovybės) steigimo ir veiklos organizavimo klausimai nepatenka į keičiamo Valstybės tarnybos įstatymo reguliavimo sritį ir neatitinka šio įstatymo paskirties. Iš Įstatymo projekto nuostatų ir aiškinamajame rašte pateiktos informacijos neaišku, koks būtų Lietuvos Respublikos prekybos atstovybės teisinis statusas, veiklos tikslai, uždaviniai, funkcijos ir kiti jos veiklos teisiniai pagrindai, todėl, siekiant teisinio reguliavimo aiškumo ir tinkamumo, būtų neaišku, kaip tinkamai įgyvendinti Įstatymo projekte siūlomus Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimus. Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, (toliau – Vyriausybės programa) 263.4 papunktyje įtvirtinta iniciatyva dėl strateginės diversifikacijos, t. y. būtinybės atverti sau naujas rinkas, mažinančias priklausomybę nuo ribotų tiekimo šaltinių autokratinėse šalyse, suteikiančias naujas galimybes Lietuvos eksportuotojams demokratinėse, pažangiausiose pasaulio rinkose ir reikalingas aktyvesniems santykiams su Rytų Azijos šalimis, kuriose Lietuvos Respublika neišnaudoja bendradarbiavimo potencialo. Pažymėtina, kad Vyriausybės ir kitų valstybės institucijų interesams užsienio valstybėse atstovauja Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės, visų pirma, vadovaudamasi 1961 m. Vienos konvencija dėl diplomatinių santykių, tačiau, atsižvelgiant į tarptautinės teisės reikalavimus, tarptautinę praktiką ir tarpvalstybinių santykių kontekstą, ne visais atvejais gali būti steigiamos Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės, todėl nevisapusiškai išnaudojamas diversifikacijos potencialas. Dėl įvardytų priežasčių būtina sudaryti sąlygas steigti Lietuvos Respublikos prekybos atstovybes užsienyje (užsienio valstybėse), kuriose valstybės ekonomikos politiką įgyvendinti padėtų (atstovavimo jai tikslais) priimti ar perkelti karjeros valstybės tarnautojai – prekybos atstovai. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 23 d. nutarimu Nr. 921 „Dėl Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos nuostatų patvirtinimo“, (toliau – Ekonomikos ir inovacijų ministerijos nuostatai) 28 punktu, valstybės politikai ministrui pavestose valdymo srityse įgyvendinti ir šios politikos

formavimui ir įgyvendinimui aptarnauti gali būti steigiamos įstaigos prie ministerijos, o dalyvauti formuojant valstybės politiką ministrui pavestose valdymo srityse ir jai įgyvendinti taip pat gali būti steigiamos Vyriausybės įstaigos. Atsižvelgiant į tarptautinės teisės reikalavimus, tarptautinę praktiką ir tarpvalstybinių santykių kontekstą, Lietuvos Respublikos prekybos atstovybės, kuri turėtų įstaigos prie Ekonomikos ir inovacijų ministerijos ar Vyriausybės įstaigos teisinį statusą, įsteigimas pažeistų tarptautinės teisės reikalavimus. Lietuvos Respublikos prekybos atstovybės, kuri turėtų viešosios įstaigos teisinį statusą, įsteigimas netenkintų prekybos atstovams keliamų tikslų, nes jie neturėtų įgaliojimų atstovauti Lietuvos Respublikai. Prekybos atstovų, kaip karjeros valstybės tarnautojų, siuntimo į ilgalaikę 3 metų tarnybinę komandiruotę alternatyva nepriimtina dėl komandiravimo ribojimų, tokių kaip darbo vietos patalpų nuoma, vietinių konsultantų, vertėjų samda. Pažymėtina, kad pagal Ekonomikos ir inovacijų ministerijos nuostatų 7.2 papunktį vienas iš Ekonomikos ir inovacijų ministerijos veiklos tikslų yra formuoti konkurencingumo didinimo valstybės politiką – palankios aplinkos verslui kūrimo, smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros, geresnio reglamentavimo priemonių taikymo reguliuojant ūkio subjektų veiklą (administracinės ir kitos reguliavimo naštos mažinimo, teisės aktų supaprastinimo, teisinio reguliavimo kokybės gerinimo), verslo priežiūros, įmonių teisės, valstybės valdomų įmonių, valstybei ir savivaldybėms priklausančių akcijų privatizavimo, investicijų, eksporto skatinimo, technologijų, inovacijų, metrologijos, standartizacijos, akreditacijos, kosmoso, pramonės ir paslaugų, taip pat turizmo, kurortų ir kurortinių teritorijų plėtros – ir organizuoti, koordinuoti, kontroliuoti jos įgyvendinimą. Atsižvelgiant į prekybos atstovų būsimas funkcijas, kurios bus panašaus pobūdžio kaip ir komercijos atašė funkcijos – investicijų į Lietuvą pritraukimas, eksporto, technologinio bendradarbiavimo skatinimas – manytina, kad tinkamiausias būdas įgyvendinti Vyriausybės programos tikslus dėl strateginės diversifikacijos Azijos regione būtų Lietuvos Respublikos prekybos atstovybės, turinčios Ekonomikos ir inovacijų ministerijos atstovybės teisinį statusą, įsteigimas. Remiantis gera užsienio valstybių praktika, prekybos atstovybės ar tiesiog atstovybės be diplomatinio statuso yra įprastas atstovavimo valstybės interesams būdas ekonominės politikos srityje. Atsižvelgus į tai, kas išdėstyta, siūlytina kartu keisti ir Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymą ir jame nustatyti Lietuvos Respublikos prekybos atstovybės teisinį statusą, t. y. kad ši atstovybė yra Ekonomikos ir inovacijų ministerijos atstovybė, kurią steigia ir panaikina Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministras Vyriausybės pritarimu, kuri veikia užsienyje (užsienio valstybėse) ir padeda formuoti valstybės ekonomikos politiką. Šiai nuostatai įgyvendinti būtina pakeisti Biudžetinių įstaigų įstatymo 3 straipsnio 5 dalies 2 punktą, kuriame draudžiama biudžetinei įstaigai steigti atstovybes, ir jame įtvirtinti išimtį, kad gali būti įsteigta Ekonomikos ir inovacijų ministerijos atstovybė (Lietuvos Respublikos prekybos atstovybė). Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.57 straipsniu, Lietuvos Respublikos prekybos atstovybės nuostatuose turės būti nurodytas jos pavadinimas, buveinė, veiklos tikslai, valdymo organas ir jo kompetencija ir įgyvendinti kiti Civilinio kodekso 2.57 straipsnio nuostatose nurodyti reikalavimai. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina Įstatymo projekto 1 straipsnio 1 dalyje keičiamo Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 6¹ dalyje atsisakyti nuostatos, kurioje nurodyti Lietuvos Respublikos prekybos atstovybę steigiantys subjektai, nes šios atstovybės, kaip Ekonomikos ir inovacijų ministerijos atstovybės, steigimo ir veiklos teisiniai pagrindai yra kitų įstatymų (Biudžetinių įstaigų įstatymo, Civilinio kodekso) reguliavimo dalykas.

1.2. Įstatymo projekto 1 straipsnio 1 dalyje keičiamo Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 6¹ dalyje apibrėžta prekybos atstovo sąvoka suponuoja, kad karjeros valstybės tarnautojas į prekybos atstovo pareigas bus priimamas tik perkėlimo būdu. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos prekybos atstovybė bus Ekonomikos ir inovacijų ministerijos atstovybė, taip pat siekiant lanksčiai valdyti žmogiškuosius išteklius valstybės tarnyboje ir užtikrinti lygias galimybes stoti į valstybės tarnybą, turi būti sudaryta galimybė eiti prekybos

atstovo pareigas ne tik perkėlimo, bet ir konkurso ar atrankos būdu. Dėl paminėtos priežasties keičiamo Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 6¹ dalį siūlytina išdėstyti taip:

„6¹. **Prekybos atstovas** – karjeros valstybės tarnautojas, pagal jį priėmusios ar perkėlusios valstybės institucijos ar įstaigos kompetenciją padedantis įgyvendinti valstybės ekonomikos politiką ir einantis pareigas Lietuvos Respublikos prekybos atstovybėje užsienyje.“

1.3. Įstatymo projekto 1 straipsnio 2 dalyje keičiamo Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 11 dalyje prieš žodžių junginį „prekybos atstovybės užsienyje veiklos funkcionalumas“ siūlytina išbraukti žodį „ir“ ir vietoj jo įrašyti žodį „arba“, nes Lietuvos Respublikos prekybos atstovybė nebus laikoma diplomatinės tarnybos institucija ir šios atstovybės veiklos funkcionalumo užtikrinimas turi būti išskirtas kaip atskira (savarankiška) valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose pareigas einančių asmenų profesinės veiklos sritis.

1.4. Įstatymo projekto 2 straipsnyje keičiamo Valstybės tarnybos įstatymo 21 straipsnio 3 dalies 2 punkte *inter alia* siūloma nustatyti, kad karjeros valstybės tarnautojų, perkeltų į prekybos atstovo pareigas Lietuvos Respublikos prekybos atstovybėje, socialinės garantijos nustatomos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos tvirtinamuose Lietuvos Respublikos prekybos atstovų nuostatuose. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015 m. rugsėjo 29 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 68 straipsnio 3 dalies ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. liepos 8 d. nutarimo Nr. 511 „Dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos tobulinimo“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ konstatuota, kad „Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje laikomasi principinės pozicijos, kad svarbiausi visuomeniniai santykiai turi būti reguliuojami įstatymais. Ne kartą pažymėta ir tai, kad pagal Konstituciją su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu ar jų įgyvendinimo garantijų įtvirtinimu susijusį teisinį reguliavimą galima nustatyti tik įstatymu (1995 m. spalio 26 d., 1996 m. gruodžio 19 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. gegužės 5 d., 2011 m. rugsėjo 28 d. nutarimai). Jokiomis aplinkybėmis poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti asmens teisės atsiradimo sąlygų, riboti teisės apimtį (2007 m. gegužės 5 d. nutarimas)“. Atsižvelgus į šią Konstitucinio Teismo doktriną ir į tai, kad prekybos atstovai atliks panašaus pobūdžio funkcijas kaip ir specialieji atašė, siūlytina keičiamo Valstybės tarnybos įstatymo 49 straipsnyje nustatyti, kad prekybos atstovams ir kartu su jais užsienyje gyvenantiems jų šeimos nariams taikomos specialiesiems atašė nustatytos socialinės ir kitos garantijos.

1.5. Įvertinus tai, kad prekybos atstovai atliks panašaus pobūdžio funkcijas kaip ir specialieji atašė, kad pagal Lietuvos Respublikos specialiųjų atašė nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. gruodžio 12 d. nutarimu Nr. 1407 „Dėl Lietuvos Respublikos specialiųjų atašė nuostatų patvirtinimo“, 14 punktą specialusis atašė gali būti skiriamas arba perkeliamas dirbti diplomatinėje atstovybėje ar konsulinėje įstaigoje ne ilgiau kaip 3 metams ir, esant tarnybinei būtinybei, šis terminas gali būti pratęstas vieną kartą iki vieno metų, užsienio reikalų ministrui raštu pritarus, taip pat atsižvelgiant į šio nutarimo 1.2 papunkčio nuostatas, siūlytina Įstatymo projekto 2 straipsnyje keičiamo Valstybės tarnybos įstatymo 21 straipsnio 3 dalies pakeitimo atsisakyti kaip perteklinio, o keičiamo Valstybės tarnybos įstatymo III skyrių, kuriame reglamentuojamas priėmimas į valstybės tarnautojų pareigas, papildyti nuostatomis, kad į prekybos atstovo pareigas priimama arba rašytiniu sutikimu perkeliama ne ilgiau kaip 3 metams, o kai yra tarnybinė būtinybė, šis terminas gali būti pratęstas vieną kartą iki vieno metų; kad perkėlimo į prekybos atstovo pareigas, atšaukimo iš jų tvarką, tarnybos užsienyje ypatumus ir kitas prekybos atstovų veiklos sąlygas nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

1.6. Atsižvelgiant į šio nutarimo 1.5 papunktį, kuriame siūloma Vyriausybei ar jos įgaliotai institucijai suteikti įgaliojimus nustatyti perkėlimo į prekybos atstovo pareigas, atšaukimo iš jų tvarką, tarnybos užsienyje ypatumus ir kitas prekybos atstovų veiklos sąlygas, ir vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies

7 punkte nustatytu sistemiškumo principu, *inter alia* reiškiančiu, kad įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai turi būti rengiami ir priimami taip, kad įsigaliojūt kartu su įstatymu ar atskiromis jo nuostatomis, kurias šie teisės aktai įgyvendina, siūlytina Įstatymo projekto 4 straipsnyje nustatyti, kad keičiamas Valstybės tarnybos įstatymas įsigalioja 2021 m. spalio 1 d., o Vyriausybė ar jos įgaliota institucija keičiamo Valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus priima iki 2021 m. rugsėjo 30 d.

2. Atkreipti Seimo dėmesį, kad Įstatymo projekto nuostatomis įgyvendinti – Lietuvos Respublikos prekybos atstovybei įsteigti ir vienam prekybos atstovui išlaikyti – preliminariai reikės 180 tūkst. eurų valstybės biudžeto lėšų. Šios lėšos jau suplanuotos 2021 metams Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro valdymo sričių 2021–2023 metų strateginiame veiklos plane. Artimiausiais 3 biudžetiniais metais vienam prekybos atstovui išlaikyti preliminariai reikės 540 tūkst. eurų valstybės biudžeto, t. y. po 180 tūkst. eurų valstybės biudžeto lėšų biudžetiniams metams.

Ministras Pirmininkas

Vidaus reikalų ministras